

प्रस्तावना

- हेटेरोप्नेउस्टेस फोस्सिलिस, शिंघी हा मुळरूपी भारतात आढळणारा गोड्या पाण्यातील मासा आहे.
- शिंघी कमी आणि निकृष्ट पाण्यात संवर्धन करण्यासाठी उपयुक्त आहे कारण शिंघी पाण्यातील कमी प्राणवायुत जीवंत राहू शकतो.
- शिंघीच्या औषधी व चवीष्ट गुणधर्मामुळे बाजारात चांगला भाव मिळतो.
- शिंघीचे व्यावसायिक संवर्धन विस्तीर्ण आणि अर्धसघन पद्धतीने होते परंतु मत्स्य बीज उपलब्धतेची कमतरता आहे. राष्ट्रीय अजैविक स्ट्रैस प्रबंधन संस्थेने शिंघी प्रजनन व बीज उत्पादन पद्धत विकसित केली आहे.

ओवाप्रीम इंजेक्शन

ओवाप्रीम प्रेरित प्रजनन

- शिंघीचे नैसर्गिक प्रजनन दक्षिण भारतातील पुरग्रस्त नद्या आणि तलावात जून ते ऑगस्ट व ऑक्टोबर ते डिसेंबर दरम्यान होते.
- निरोगी प्रजननशील शिंघीला ४-६ महीने परिपक्व करावे व वजनाच्या २% खाद्य दररोज द्यावे.
- प्रेरित प्रजनन पुर्वी लिंग तपासून नर व मादी वेगळे करावे. नर हा मादी पेक्षा लहान असून त्याची लिंगनिष्ठ पिंडिका दिर्घित आणि तीक्ष्ण असते तर मादीचे पोट फुगीर व लिंगनिष्ठ पिंडिका गोलाकार असते.
- ४०-५० ग्रॅम वजनाचे प्रजननशील शिंघी प्रेरित प्रजननासाठी वापरावे.

प्रजननशील शिंघी

- दुपारी नर व मादीला १ मिलीलीटर प्रति किलोग्राम या प्रमाणात ओवाप्रीम इंजेक्शन टोचावे.
- ओवाप्रीम प्रेरित शिंघीला २ नर व २ मादी या प्रमाणात प्रजनन टाकीत सोडावे.
- इंजेक्शन नंतर १५-१८ तासांत मादी पहाटे दरम्यान अंडे घालते.
- अंड्यांचा व्यास १-१.३ मिलीमिटर आणि रंग हिरवा, विटे सारखा लाल (ध्रुव) असतो.
- ४०-५० ग्रॅमची मादी सरासरी १८००-२००० अंडी सोडते.
- फलित अंडी प्लास्टिकच्या तबकात एकसमान पसरवा आणि सौम्य वायुवेशन द्या (DO, ४ मिलि ग्रॅम / लिटर).

प्रेरित शिंघी बीज

- २२-२३ तासानंतर २६-२८°C तापमानावर पिले अंड्याबाहेर पडतात.
- ३-४ मिलीमिटर लांबीचे पितककोश पिले पालनपोषणासाठी मोठ्या तबकात सोडावी.

शिंघी पिलांचे पालनपोषण

- सरासरी ६००-७०० पितककोश पिले ४-५ सेंटीमिटर खोल १०-१५ लिटर पाण्यात सोडावी.
- ३-४ दिवस पिले पितककोशावर जीवंत राहतात. चवथ्या दिवसापर्यंत पिले ५-६ मिलीमिटर होतात.
- पितककोश शोषल्यानंतर पिलांना ताजे आर्टमिया नौपली खाऊ घालावे.
- पाण्याची गुणवत्ता व पोषक आहार योग्य ठेवल्यास आयुर्मानोत्तर जीवनप्रमाण उत्कृष्ट राहते.
- सूक्ष्मजीवाणुचा संसर्ग टाळण्यासाठी मृत पिले काढावी.
- २० दिवसात पिले १०-१५ मिलीमिटर होतात, त्यांना उधऱ्यावर संवर्धन टाकीत सोडावे.

४८ तासांचे शिंघीचे पिले

- सरासरी १०००-१५०० पिले ८-१० सेंटी मिटर खोल, १×१×१ मिटर टाकीत वाढवण्यासाठी सोडावित.
- या टप्प्यावर पिले हवेतून श्वासोच्छ्वास करायला लागतात. ते पाण्याच्या पृष्ठभागावर ये-जा करतात म्हणून पाण्याची पातळी कमी ठेवावी (८-१० सेंमी.)
- पिलांना प्राणि-प्लवक आणि खाद्याची भुकटी खाऊ घालावी.
- पाण्याची गुणवत्ता टिकवण्यासाठी दररोज १०-२०% पाणी बदलावे व वायुमिश्रीत करावे आणि प्राशन न केलेले खाद्य आणि मल काढून टाकावे.

Technical folder no. : 4

संशोधन आणि संग्रहण

एम. पी. ब्राह्मणे, के. के. कृष्णानी,
बी. सरकार, नीरज कुमार, बी. सज्जनार,
ए. डी. नाखवा, एस. के. बल आणि
एन. पी. सिंह

आधिकारिक माहितीसाठी संपर्क

भाकृअनुप-राष्ट्रीय अजैविक स्ट्रैस प्रबंधन संस्थान
माळेगाव, बारामती ४१३ ११५, पुणे, महाराष्ट्र

०२११२-२५४०५७

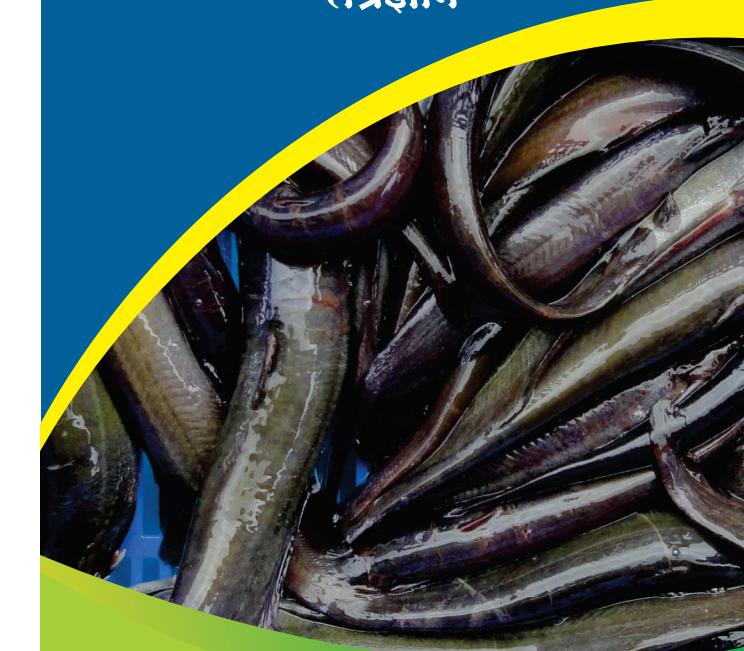
०२११२-२५४०५६

www.niam.res.in

शिंघी हेट्रोप्लॉजिस्ट्रेस फॉसिलिस

प्रजनन आणि बीजोत्पादन
तंत्रज्ञान

द्वर कदग, द्वर डगर
किसाळों का हमसफर
आरोग्य कृषि अनुसंधान परिषद
Agri search with a Human touch

भाकृअनुप
राष्ट्रीय अजैविक स्ट्रैस
प्रबंधन संस्थान